

Прикладне ландшафтознавство: історія, сучасність, перспективи

**Матеріали Всеукраїнського наукового семінару
пам'яті професора Анатолія Мельника (1957-2020)**

Львів-Ворохта, 6-9 жовтня 2022 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра геоекології і фізичної географії

Прикладне ландшафтознавство: історія, сучасність, перспективи

**Матеріали Всеукраїнського наукового семінару
пам'яті професора Анатолія Мельника
(Львів – Ворохта, 6-9 жовтня 2022 року)**

Львів–2022

Внесок професора Анатолія Мельника у розвиток Львівської школи гірського ландшафтознавства

Олеся Буряник¹, Людмила Костів¹, Микола Карабінюк², Зоряна Гостюк³

¹ Львівський національний університет імені Івана Франка; ² Ужгородський національний університет; ³ Національний природний парк «Гуцульщина».

В останні десятиліття Львівська школа гірського ландшафтознавства стала однією з найпопулярніших в колі української географії, збагачення та процвітання якої лежало на плечах кожного дослідника, що працював в царині ландшафтознавства. Безперервний її розвиток є результатом наполегливої праці та самовідданості науковців цієї школи протягом всього їхнього життя, які довічно залишаються у пошані своїх наступників. Навіки в історію географії ввійшли К. І. Геренчук, Г.П. Міллер, О. М. Федірко, Б. П. Муха, А. В. Мельник та ін., які наполегливо працювали над розвитком і становленням ландшафтознавчої науки. Але наша увага буде зосереджена саме на внеску професора А. В. Мельника у становлення Львівської школи гірського ландшафтознавства.

Рис. 1. Професор А. В. Мельник в Доломітових Альпах, 2015 р. (Фото М. М. Лаврук)

Звістка про передчасну смерть професора географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, одного з найвідоміших і найбільш шанованих представників Львівської школи гірського ландшафтознавства Анатолія Васильовича Мельника, який відійшов у вічність 15 квітня 2020 року, схвилювала всю географічну спільноту. Тоді, відійшов у вічність доктор географічних наук, професор, багаторічний завідувач кафедри фізичної географії, видатний ландшафтознавець та істинний польовик, обдарований педагог, доброзичлива й

шира Людина. У цей момент географічна спільнота втратила енергійного та завжди молодого в душі науковця, який із великою пошаною згадував своїх “вчителів” та намагався поділитися своїм власним науковим досвідом із колегами та “учнями”. Це Людина, яка залишила по собі численні наукові здобутки і все своє життя присвятила науці. Він був знаним дослідником Українських Карпат та їх екологічних проблем, а також питань раціонального природокористування, охорони природи та сталого розвитку регіону. Його праці мають велике теоретичне і практичне значення та визнані й високо оцінені не тільки на теренах України, але й за її межами.

Неможливо переоцінити особистий науковий внесок Анатолія Васильовича Мельника у розвиток Львівської школи гірського ландшафтознавства, ландшафтознавчої науки й української географії загалом. Він є автором близько 170 наукових статей, 14 монографій (ще дві монографії готувались до виходу, але так і не були опубліковані), двох навчальних посібників і низки методичних вказівок до виконання практичних робіт з ландшафтознавства та проходження практик тощо. Він цілісно розробив теоретико-методичні основи ландшафтного моніторингу для Українських Карпат (Мельник, Міллер, 1993. Ландшафтний моніторинг; Мельник, 1999. Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження: монографія; 2002. Основи регіонального еколого-ландшафтознавчого аналізу). Удосконалював понятійно-термінологічний апарат й теоретичні основи ландшафтознавства та геоекології, розробив критерії класифікації гірських ландшафтів та виокремлення природних територіальних комплексів у гірських системах, а також досліджував особливості вертикальної диференціації ландшафтів на прикладі Українських Карпат та ін. (Melnuk, 2008. Klaszifikacja geokompleksow Karpat Ukrainkich [Classification of geocomplexes of the Carpathians of Ukraine], Ecological analysis of landscape, 2014. Польове ландшафтне картографування: система термінів і понять, 2015. До питання класифікації ландшафтів Українських Карпат і Кримських гір; Мельник, Карабінюк, 2018. Чинники формування та критерії виділення високогірного ландшафтного ярусу в Чорногорі (Українські Карпати)). Також започаткував і застосував на практиці регіональні еколого-ландшафтознавчі дослідження гірських і передгірських територій, які включають детальне вивчення ландшафтної структури, особливостей демографічного та площинного навантаження, поширення екологічно несприятливих фізико-географічних процесів та розробку заходів щодо попередження їх виникнення та розвитку (Мельник, 2000. Еколого-ландшафтознавчий аналіз Українських Карпат; Костів, Мельник, 2012. Кліматичні умови лісистого середньогір'я верхів'я р. Прут у межах Чорногори та їхня рекреаційна оцінка; Буряник, Мельник, 2015. Ландшафтне районування Сколівських Бескид, Ландшафтна структура Сколівських Бескид; Мельник, Шушняк, 2016. Ландшафти басейну річки Молода (Українські Карпати); Гостюк, Мельник, 2017. Ландшафтна структура Покутських Карпат, Покутські Карпати у системі ландшафтів Українських Карпат, 2018. Особливості ландшафтної диференціації лісопатологічних процесів в Шешорському природоохоронному науково-дослідному відділенні національного природного парку “Шуцульщина”; Мельник, Карабінюк, 2018. Чинники формування та критерії виділення високогірного ландшафтного ярусу в Чорногорі (Українські Карпати)).

Серед основних прикладних напрямів роботи Анатолія Васильовича також слід відмітити вивчення сучасного стану та розроблення шляхів оптимізації

природоохоронної діяльності в Українських Карпатах, а також дослідження ландшафтних особливостей, екологічної безпеки та цінних природних комплексів у природоохоронних об'єктах гірської системи, таких як: Карпатському національному природному парку, Карпатському біосферному заповіднику, національних природних парках “Сколівські Бескиди”, “Гуцульщина”, “Горгани” та ін. Особливу увагу А. В. Мельник приділяв вивченню сучасного стану та перспектив рекреації й туризму в Українських Карпатах з огляду їхнього впливу на функціонування та розвиток ПТК, а також загальній стабілізації рекреаційно-туристичної діяльності в регіоні (Буряник, Мельник, 2016. Ландшафтна різноманітність туристичних маршрутів Сколівських Бескид; Melnyk, Gostiuk, 2019. Landscape Background for Tourism and Recreation Development in the Pokutsk Carpathians (Ukrainian Carpathians).

В останні роки свого життя Анатолій Васильович особливу увагу приділяв своїм учням, аспірантам кафедри фізичної географії. Окрім загального підвищення їхнього наукового рівня, протягом багатьох років співпраці він також ділився досвідом організації та проведення польових досліджень, у яких безпосередньо брав участь, намагався прищепити любов до гір і навчити розуміти їх та відчувати. Разом зі своїми аспірантами, які є авторами цієї публікації, останнє десятиліття він присвятив ландшафтному вивченню Сколівських Бескид, Покутських Карпат та інших куточків Українських Карпат, але особливо цікавився Чорногорю. Загалом під керівництвом А. В. Мельника було захищено три кандидатські дисертації: Є. А. Іванов «Еколого-ландшафтознавчий аналіз гірничопромислових територій (на прикладі Львівської області)», 2001 р., Л. Я. Костів «Структура, динаміка та оптимізація ландшафтів Центрального Поділля», 2010 р., О. О. Буряник «Еколого-ландшафтознавчий аналіз Сколівських Бескид», 2019р.. Ще дві дисертації захищені вже після смерті Анатолія Васильовича, зокрема М. М. Карабінюк – «Природні територіальні комплекси субальпійського і альпійського високогір'я Чорногірського масиву Українських Карпат», 2020 р. та З. В. Гостюк – «Ландшафтні комплекси Покутських Карпат: структура, процеси, охорона», 2021 р., над завершенням якої працювала здобувачка вже з доц. В. П. Брусак. Професор Мельник опублікував результати численних досліджень у престижних фахових українських та закордонних виданнях.

Загальний науковий доробок Анатолія Васильовича Мельника у вивченні ландшафтів Українських Карпат і вклад у розвиток українського ландшафтознавства, а також кафедри фізичної географії та Чорногірського географічного стаціонару по праву можна назвати неоціненним. Завдяки своїй працьовитості, наполегливості, терпінню й високій професійності він зміцнив та підняв на новий рівень Львівську школу гірського ландшафтознавства та підготував висококваліфікованих дослідників гірських ландшафтів, що знаменує продовження його справи та життєвої філософії “географії через поле”.

ПАМ'ЯТАЄМО...